

COWARDS TO THE REAR! MEN TO THE FRONT!

- Den socialrevolutionære gruppe i Chicago i 1880'erne

Af Frederikke Lauesen

Modsætningerne i det amerikanske samfund i forrige århundrede var store, ofte får vi præsenteret Det Vilde Vesten som den vigtigste slagmark. Men de østlige, industrialiserede byer bød på ganske andre antagonistiske konflikter: i 1880'ernes Chicago blev de ekstremt tydelige. Modsætninger mellem arbejderne og samfundet, modsætninger mellem faglærte og ufaglærte, modsætninger mellem forskellige nationale traditioner, modsætninger mellem forskellige taktiske svar fra arbejderklassens side og spørgsmålet om solidaritetens betydning, alt kom til udtryk omkring 1. maj 1886 i slaget på Haymarket. Baggrunden er den amerikanske kapitalismes hæmningsløse korrupsion.

I Chicago foregik for over 100 år siden nogle voldsomme arbejderuroligheder. De har siden indskrevet sig i den amerikanske arbejderhistorie, mest som en beretning om fire arbejderlederes martyrium. At de stadig huskes viser den strøm af bøger og artikler, der udkom ved "jubilæet" i 1986. For den amerikanske arbejderbevægelse har martyrerne altid spillet en stor rolle, hvor de blev enhver efterfølgende bevægelses "unge døde". Men for historikerne har der siden formet sig et stadigt klarere billede af de forhold, der udspandt sig som baggrund for martyriet, og de nye bøger fokuserer mere på bevægelsen og mindre på lederne. Arbejderbevægelsen i Chicago i årene omkring 1880 var opdelt i forskellige lejre, der kun momentvist kunne finde sammen, og som i lighed med resten af byen (og landet) var opsplittet i etniske enklaver. Artiklen her vil redegøre for disse forhold, men vil også inddrage de fire martyrs historie.

Chicago var allerede en af USAs mest vildtvoksende byer før 1871, hvor den nær var blevet udslettet af en brand. Men i årene efter branden oplevede byen en endnu voldsommere vækst end tidligere, og lige siden er den ofte blevet omtalt som "Fugl Føniks". Genopbygningen satte gang i økonomien, handelen, befolkningstilvæksten, men i en årrække var der store tilpasningsproblemer, især for byens arbejdere. Mange stod tilbage uden hverken hjem eller arbejdsplads, og samtidig forsvandt millioner af dollars, som var doneret til at genhuse byens fattigste, formentlig ned i lommerne på administratorerne. Afskyvækkende fattigdom og ufattelig rigdom eksisterede side om side. Mange i Chicago kunne have grund til at protestere over forholdene.

De socialrevolutionære og The Knights of Labor

To arbejderbevægelser dominerede Chicago i disse år. The Knights of Labour var en reformorganisation, der traditionelt varetog de faglærte engelsktalende gruppers interesser.

Den socialrevolutionære gruppe var en mere broget forsamling, dens medlemsskare var spredt etnisk såvel som faglært/ufaglært. Disse to organisationer blev de mest betydningsfulde i arbejderbevægelsen i 1880'ernes Chicago, og omkring dem samlede de mindre organisationer sig. Dermed opdeltes byens arbejderbevægelser i to blokke, hvilket dog ikke forhindrede, at de havde et stort medlemssammenfald.

Den socialrevolutionære gruppe hed officielt IWPA (International Working People's Association). Gruppen brød ud af Socialistpartiet i 1880, i protest over at partiet satsede alt på politik, og dermed underprioriterede den økonomiske kamp. Faktisk havde socialisterne haft en vis succes ved valgurnerne i slutningen af 1870'erne, men resultaterne var udeblevet. Dels blev de indvalgte socialister totalt isoleret i deres politiske arbejde, idet de to dominerende partier, republikanerne og demokraterne, nægtede at samarbejde med dem. Dels var der adskillige eksempler på valgsvindel. Mens socialisterne næsten alle var tyske indvandrede, så var den politiske sfære helt irsk domineret. Og irerne var berygtede for skrupelløst at hjælpe hinanden. Værre var, at selv når det lykkedes socialisterne at bevise, at de var blevet foreholdt et embede, så var det umuligt at få dømt de skyldige. Ingen amerikansk domstol satte folk i fængsel, som modarbejdede socialisme. Ofte gav dommeren den begrundelse, at der var blevet handlet i god tro, og idømte de skyldige en bøde på et par cents.¹

Også spørgsmålet om arbejdermilits blev medvirkende til bruddet med socialisterne i 1880. Især tyske og tjekkiske militser havde siden 1875 eksisteret for at forsvare arbejderne imod overgreb. Det var f.eks. ikke ualmindeligt på den tid, at man skræmte arbejderne fra valgurnerne på valgdagen. Det var de private militseres tid, og arbejderne udgjorde ikke byens største paramilitære gruppe. Industrien brugte f.eks. store summer på at bevæbne den ivrige middelklasse. Men socialisterne ville ikke opfattes som en trussel imod samfundet, og søgte derfor at forbyde deres medlemmer at have forbindelse til militserne. Socialisterne

satsede i disse år på at ændre samfundet ad lovgivningens vej, og ville ikke sætte deres rygte som et pålideligt og samarbejdsvilligt parti på spil. Ikke kun overfor de andre politiske partier, men også overfor deres vælgere, som ikke søgte konfrontation. Socialisternes partiprogram indeholdt i disse år reformkrav om forbedring af sundheds- og sanitetsforhold, skolegang for alle børn, og en 8 timers arbejdsdag for alle offentligt ansatte.² Den gruppe, der senere skulle blive den socialrevolutionære, var rasende over at skulle bryde forbindelsen til militserne. De holdt på den konstitutionelle ret til selvforsvar, og de havde ikke noget imod at virke truende, tværtimod. I 1879 blev imidlertid alle militser forbudt, med mindre de underlagde sig statsmilitsen. Et forbud som således reelt kun ramte arbejderne. De fleste militser blev opløst, men nogle gik under jorden, og opretholdt forbindelsen til den socialrevolutionære udbrødergruppe.

I oktober 1883 afholdt den socialrevolutionære gruppe i Chicago sammen med sine søsterorganisationer ud over landet deres første landsmøde i Pittsburg. Mødet resulterede i oprettelsen af "International Working People's Association" (IWPA), og vedtagelsen af et politisk program. Vigtigst var det såkaldte Pittsburgmanifest, som blev distribueret i over 100.000 eksemplarer i USA og Europa. Følgende seks punkter udgjorde manifestets rygrad:

1. At ødelægge det nuværende klassestyre med alle midler, ved energisk, uophørlig, revolutionær og international handling.
2. Oprettelsen af et frit samfund baseret på kooperativ organisering af produktionen.
3. Fri ombytning af produkter af samme værd mellem produktionsorganisationer, uden handel eller profitmageri.
4. Et sekulært og videnskabeligt baseret skolesystem for begge køn på lige vilkår.
5. Lige rettigheder for alle uden skelnen til køn eller race.
6. Alle offentlige anliggender skal reguleres ved frit indgåede kontrakter mellem autonome grupper og sammenslutninger, på et føderalistisk grundlag.³

26 grupper fra 11 amerikanske stater var repræsenteret på mødet i Pittsburg, nogle dog kun ved stedfortrædere; New York og Chicago var som bevægelsens centre bedst repræsenteret med hhv. 4 og 5 delegerede. Teoretisk var der enighed om, at kun en væbnet opstand kunne føre til det ønskede mål: en omstyrtelse af det bestående samfund. Enhver opnåelse af goder for arbejderne, såsom færre arbejdstimer eller højere løn, var i direkte modstrid med IWPA's interesser, fordi det kun ville forhale tidspunktet for den endelige revolution. Men alligevel ville de delegerede fra midtvesten, med Chicago i spidsen, ikke opgive de revolutionære fagforeninger. Der blev derfor vedtaget en erklæring i Pittsburg, der drejede sig om fagforeningernes vigtighed, fremsat af de delegerede fra Chicago, og vedtaget for at tilfredsstille denne gruppe. Argumentet var, at fagforeningerne skulle bruges til rekruttering og propagandering af de revolutionære ideer, og ikke til at opnå kortsigtede mål for arbejderne. Samtidig havde man en utopisk forestilling om, at disse grupper kunne danne grundstammen i det nye samfund, som det skulle se ud efter revolutionen. Det var altså især på dette punkt, nemlig vægtningen af fagforeningerne, at de delegerede fra Chicago adskilte sig fra resten af IWPA. Selvom argumenterne for dette handlede om at opnå en platform for propaganda, var sandheden nok snarere, at Chicago-gruppen ville være med, hvor arbejdskampen foregik, og gerne i front.

IWPA kom aldrig til at fungere som en landsdækkende organisation, fordi de lokale afdelinger ikke kunne blive enige om meget andet end deres revolutionære grundholdning. En anden hindring var, at der herskede en udpræget mistro til centrale organer. Dette kombineret med en konstant pengemangel førte til, at ikke engang et centralt informationskontor kunne oprettes, således som det ellers var blevet bestemt på Pittsburg-mødet. I virkeligheden var IWPA grupperne meget lidt teoretisk og langt mere praktisk orienterede. Udformningen af Pittsburg-manifestet samt de fleste andre programerklæringer overlod de til den ivrige New York bosatte tysker Johan

Most. Han var en langt større taler end teoretiker. De socialrevolutionæres teoretiske skrifter er siden, af historikeren Henry David, blevet hængt ud som et uklart rod af misforståelser. Hovedinspirationen kom fra Marx og Bakunin, som de socialrevolutionære ikke oplevede som væsensforskellige. Først langt op i 1890'erne anerkendte Johan Most, at der overhovedet var forskel på anarkisme og socialisme. De socialrevolutionære i Chicago havde haft forbindelser til I. Internationale igennem deres tidligere medlemskab af socialistpartiet.⁴ På mødet i Pittsburg tilsluttede de sig imidlertid Den sorte internationale. Direkte adspurgt om de var anarkister, svarede August Spies, som var en af Chicago-afdelingens ledere, at "det var de vel, men der var ingen forskel mellem IWPA og det socialistiske parti." I den borgerlige presse kaldtes de socialrevolutionære udelukkende anarkister, selv kaldte de sig altid socialister.⁵

Allerede fra 1880 arbejdede de socialrevolutionære i Chicago på at få overtaget byens fagforeninger. De gjorde et stort arbejde for at få organiseret de svage grupper, som andre fagforeninger havde været uvillige til at acceptere, bl.a. ufaglærte, polakker, tjekker og kvinder. I 1886 havde de socialrevolutionære kontrol over mere end halvdelen af byens organiserede arbejdere, dvs. mindst 12.000 arbejdere. Men det lykkedes dem, at få ca. 19.000 af de strejkende d. 1. maj til at stille de krav til deres arbejdsgivere, som de socialrevolutionære havde anbefalet. De krævede nemlig nedgang i arbejdstiden *uden* tilsvarende lønreduktion. Selvom de socialrevolutionære selv tilhørte den såkaldt ressourcestærke faglærte gruppe, satsede de altså på solidaritet med de svagere.

The Knights of Labor var USAs største arbejderorganisation, og den eneste det lykkedes for at blive landsdækkende. Den var irsk domineret, og den førte en reformpolitik. The Knights ville have afskaffet børnearbejde og kvindearbejde, og tvinge arbejdsgiverne til at udbetale erstatning til invaliderede medarbejdere. Som organisation søgte den til stadighed at forhindre sine medlemmer i at deltage i

strejker, da den mente at direkte konfrontation alligevel ikke ville falde ud til arbejdernes fordel. Derimod ville det give The Knights of Labour et dårligt omdømme i befolkningen, og dermed besværliggøre lobbyismen på lovgivningsområdet.

Alligevel blev organisationen involveret i store succesrige strejker i starten af 1880'erne, hvor græsrodderne trodsede ledelsens henstillinger. Og det blev disse strejker, der fik arbejderne til at strømme til The Knights. I Chicago havde organisationen 2.000 medlemmer i 1885, men hele 27.000 i 1886. Hidtil havde The Knights været en organisation for iredere, englændere og amerikanere;⁶ især de sidste to grupper havde almindeligvis de faglærte jobs, og følte ingen solidaritet med mindre velstillede arbejdere, der oftest kom fra andre etniske grupper. Men de nye medlemmer var ufaglærte tyskere og østeuropæere, der netop havde meldt sig ind, fordi de ville deltage i otte-timerskampen den 1. maj. Dette var en misforståelse, for i begyndelsen var The Knights imod denne arbejdskamp. Men ledelsen magtede alligevel ikke at sidde et overvældende flertal overhørigt, og den gik modvilligt ind i otte-timerskampen. Ledelsen anbefalede dog, at arbejderne skulle acceptere en tilsvarende lønreduktion under sloganet: 8 timers løn for 8 timers arbejde. Og når alt kom til alt var otte-timerskravet også et dybtfølt behov hos de faglærte arbejdere, hvis interesser The Knights traditionelt varetog, for ligesom de ufaglærte havde de sjældent en arbejdsdag på mindre end 12 timer.

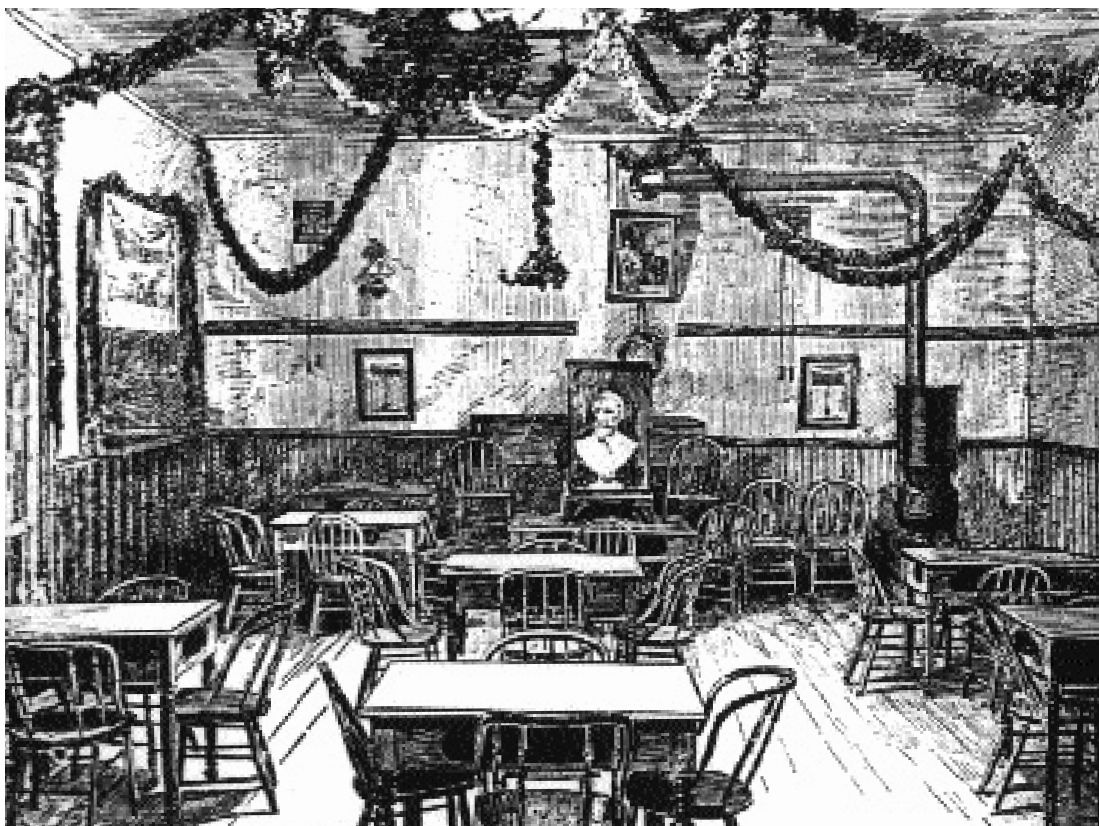
De social-revolutionæres tilhørsforhold

I 1886 opgav de socialrevolutionære selv deres medlemstal til 2.800. Af disse var lidt under halvdelen tyskere. Amerikanere og tjekker udgjorde hver 15%, mens der var ca. 10% skandinaver. Det amerikanske medlemstal var uhørt højt for en arbejderorganisation, især når man tænker på, at kun 24% af befolkningen i Chicago var amerikanere. Samtidig var amerikanerne den bedst stillede gruppe overhove-

det, som oftest var de funktionærer, kun få var arbejdere, og disse sad på de bedste faglærte jobs. Også tyskere, skandinaver og tjekker klarede sig iøvrigt godt, da de som oftest var faglærte arbejdere fra byerne. Den voksende mekanisering i industrien var på dette tidspunkt endnu ikke slået så meget igennem, at den for alvor truede de faglærte arbejderes levebrød. Det gennemsnitlige medlem af den socialrevolutionære gruppe var en mand, han var i trediveerne, og var indvandret fra Tyskland for ca. 8 år siden. Han var faglært arbejder, måske fremstillede han møbler eller cigarer, og han var som regel medlem af enten en fagforening, The Knights of Labor, en paramilitær gruppe, en velgørende forening, eller et selskab til udgivelse af socialistisk litteratur.⁷

Men som tidligere antydet rakte de socialrevolutionæres indflydelse langt ud over de 2.800 medlemmer. Dels var der fagforeningerne, som de kontrollerede, dels var der baglandet. På det tidspunkt kunne man som tysk indvandrer leve et rigt og tilfredsstillende liv i Chicago, uden at det nogensinde blev nødvendigt at lære engelsk. Den amerikanske "melting pot" fungerede kun langsomt: også anden- og trediegenerations indvandrere talte ikke nødvendigvis engelsk. Der fandtes tysktalende arbejdspladser, tyske forretninger af enhver slags, tyske kirker, fagforeninger, teaterforeninger, sanggrupper, biblioteker og ikke mindst barer – sidstnævnte forblev en evig torn i øjet på det puritanske Amerika. Det er ikke et tilfælde, at den eneste gang iredere og tyskerne sluttede valgforbund, og faktisk fik indvalgt deres opstillede borgmester, da var baggrunden en ny lov, der forbød drikkeri om søndagen. Den nye borgmester ophævede loven, men hans periode blev desværre også en af de mest korrupte i Chicagos historie.⁸ På arbejderens eneste fridag var det netop på barerne, de mødtes, ikke kun for at drikke sig en ordentlig bønmand på, men også for at diskutere politik, læse aviserne, og måske benytte de tilknyttede biblioteker eller mødelokaler. Med andre ord var det her det skete.

Den socialrevolutionære gruppe og det socialistiske parti, den var udbrudt fra, stod beg-

Neff's Hall var en af de barer, som var samlingssted for de socialrevolutionære i 1880'erne. Der var oftest stuvende fuldt af arbejdere. Hovedparten var tyskfødte, men de fleste andre europæiske sprog var også repræsenteret, deriblandt dansk.

ge i et symbiotisk forhold til det tyske bagland. Efter 1880 mistede socialisterne deres hidtil dominerende stilling, og de socialrevolutionære overtog deres plads som centrum i det tyske kulturliv. Utallige festivaler, parader, picnics, årsfester og baller blev arrangeret af de socialrevolutionære i disse år. Også efter katastrofeåret 1886 fortsatte det socialistiske kulturliv, omend under mere stilfærdige former. I disse arrangementer deltog også andre etniske grupper, især tjekker og skandinaver. For underholdningen stod kor, teatergrupper, gymnastikforeninger, og på picnics gav også skytteforeninger opvisning. Man havde byens største haller til rådighed, opført af Turner klubberne, som var socialistiske gymnastikforeninger af tysk oprindelse. Der blev dels af-

holdt årsfester for de enkelte fagforeninger, en til to om ugen med 2-300 deltagere, dels blev der afholdt kæmpeballer for at fejre Marx' fødselsdag eller årsdagen for Pariserkommunens oprettelse o.lign. Før dansen kunne begynde til et sådant arrangement, blev først 5-6 forskellige underholdningsindslag afviklet på forskellige sprog. Mindst ét kor optrådte, altid herrekor, mere end én tale blev holdt, den ene altid på tysk. Herefter opførtes et teaterstykke, ofte med mange kvindelige deltagere, nogle tableauer blev fremvist, og der blev afrundet med et digt, et par fællessange, eller måske et solostykke. Hvis man var en fattig indvandrer i Chicago, der gerne ville have sig en svingom eller se et skuespil, var der ingen vej udenom den socialistiske propaganda.

Den etniske faktor

De mere velstillede indvandrere deltog ikke i dette etnisk/socialistiske kulturliv. Klassedelingen gjaldt også indenfor de etniske grupper, hvor borgerskabet flyttede ud af arbejderkvartererne og ind i de fremvoksende amerikanske/engelske "forstadskvarterer" ("udkantskvarterer" er nok mere korrekt). De største etniske grupper, som f.eks. den tyske, bibeholdt i nogen grad deres etniske egenart, igennem en borgerlig tysksproget presse og tyske kirker. Men fordi der var et tæt forhold mellem social mobilitet og frasigelse af det etniske tilhørsforhold, herskede der stor splittelse i indvandrer kredse. Indvandrere, der var rykket op i den amerikanske middelklasse, havde ofte meget travlt med at lægge afstand til de nye indvandrere. Den fattigdom og udnyttelse, som mødte de nytilkomne, var et faktum, som amerikanerne i det omfang de overhovedet erkendte det, betragtede som selvforskyldt. De indvandrere, der protesterede over forholdene, blev derfor alle stemplet som fremmede ballademagere. Der var således i udgangspunktet en sammenhæng mellem arbejderbevægelsen og de etniske grupper, der på trods af deres antal var marginaliseret kulturelt, økonomisk og politisk.⁹

Men det etniske spørgsmål spøger på flere måder, for hvis den socialrevolutionære bevægelse kun var et produkt af social ulighed, hvorfor deltog så f.eks. irerne ikke? En mulighed kan være at se de forskellige etniske grupper som en slags interessefællesskaber. Fordi anglo-amerikanerne var de første i byen, var det muligt for dem at "spærre" de bedste faglærte jobs, og danne eksklusive fagforeninger. Ierne, der som oftest var ufaglærte, havde ikke mulighed for denne strategi, men satte sig istedet på den "politiske maskine", som gav dem adgang til offentlige jobs. De oftest faglærte tyskere og tjekker havde således svært ved at få faglærte jobs, idet anglo-amerikanerne gjorde hvad de kunne for at holde dem uden for disse, og irerne spærrede for adgangen til politik. Tilbage var at gribe til strategier fra hjemlandet, for tyskernes vedkommende den revolutionære tradition, for tjekkerne

ateismen. Problemet med denne forklaring er, at de etniske gruppers *kulturelle* indhold bliver sekundært, fordi det først bliver aktiveret, når andre muligheder er lukket. Som om den tyske gruppe af indvandrere, der blev revolutionære, først prøvede at hytte deres eget skin ved at få økonomisk og politisk adgang, og at de først greb til idealisme da det mislykkedes. Dette er jo ikke rigtigt, da medlemmerne af den socialrevolutionære bevægelse netop tilhørte gruppen af velstillede faglærte tyskere, som økonomisk klarede sig godt. Det var således ikke i deres "interesse" at blive revolutionære, i det mindste ikke i deres *kortsigtede økonomiske* interesse. De havde meget at tabe ved deres indsats, f.eks. blev de ofte arresteret, chikaneret, og "sortlistet" af arbejdsgiverne. Derved blev de berøvet deres eksistensgrundlag.

Men den herskende gruppe i samfundet dominerer ikke kun de andre igennem politik og økonomi, den søger også at udbrede en ideologi, der retfærdiggør dens egen førende position, som den bedste for *hele* samfundet. "Hvis de bliver spredt fra toppen og nedefter gennem institutioner som skoler, kirker og familien, så kan hegemoniske forestillinger blive en del af *common sense*,"¹⁰. Arbejderinstitutioner som fagforeninger og politiske partier tvinges til at anerkende det herskende samfund og dets ideologi for overhovedet at kunne arbejde indenfor det. Tanken i dette er, at en de facto anerkendelse af systemet i det lange løb kan føre til en reel accept af dets legitimitet. Dette forklarer de ufaglærte og arbejdsløse amerikaneres mangel på revolutionær bevidsthed. Denne arbejdergruppe var også den eneste, der blev accepteret i amerikanske kvarterer i byen, hvor de boede sammen med middelklassen, mens de andre arbejdere var henvist til etniske arbejderkvarterer. Men der var også realpolitiske grunde til, at de amerikanske arbejdere kunne have gavn af at holde sig på afstand af immigranterne og deres socialisme. Som medlemmer af den dominerende etniske gruppe kunne de gøre sig håb om, at deres landsmænd ville forbeholde ledige stillinger til deres egen gruppe.

Hele denne inficering af en herskende ideo-

logi kunne de etniske enklaver i nogen grad unddrage sig. Sprogbarrieren kan virke som en "osteklokke" om samfundet og muliggøre udviklingen af en autonom ideologi. Er en sådan etnisk enklave samtidigt dårligt økonomisk stillet og uden politisk indflydelse, er betingelserne opfyldt for, at en "oprørsbevidsthed" kan slå rod, en følelse af at enklaven har styrke og mulighed til at ændre på de ydre forhold, der virker undertrykkende.¹¹

Et andet bud på, hvad der skiller den ene etniske gruppes adfærd fra den anden, udover "modtagersamfundets" vilje til at integrere den, er baseret på sækularisering. Ifølge historikeren Eric Hobsbawm sker der en generel sækularisering indenfor immigrantsamfund. Dermed opstår der et institutionelt tomrum i disse samfund, hvor kirken før havde domineret. En slags skævhed, idet de ikke-sækulariserede elementer af gruppen stadig har en lang række institutioner til deres rådighed, der sammen "gør samfundslivet meningsfyldt". Her står så socialismen klar i kulissen, klar til at tilbyde ideologi og institutioner.¹²

Denne meget overordnede forklaring kan tilsyneladende passe på den her behandlede periode. Den tyske, tjekkiske og skandinaviske enklave inkluderede netop store grupper af ateister og socialister, den politiske overbevisning gik hånd i hånd med en afvisning af kirken, mens irernes katolicisme havde et meget stærkt tag i gruppen. Dog synes der at have været mange andre grunde, der kunne motivere de forskellige grupper. F.eks. kan irernes religion og deres adgang til politik ikke alene forklare deres konservatisme, en vægtig grund har også været forholdet til hjemlandet. For store dele af den irske gruppe var "fjenden" ikke "bourgeoisiet", men de englændere der havde besat Irland. Den irske tradition for at være revolutionær var således nationalistisk og ikke socialistisk.

Datidens egen forklaring på forholdet mellem etnicitet og socialisme var enkel: det drejede sig om en europæisk import, som ikke hørte hjemme i USA. Tidens karikaturer af vanvittige, snavsede, skeløjede, frådende udenlandske bombemænd er utallige. Den almindelige ame-

rikaner kunne ikke være i tvivl om, hvem bombemændene var. At der fandtes enkelte virkelige eksempler på bombefremstillende udlændinge, hjalp ikke på sagen. Det kan ikke nægtes, at en gruppe som den tyske havde en tradition for socialisme med "hjemmefra", men det er et faktum, at de fleste tyskere først blev socialister i USA. Og i Chicago blev socialisternes kontakt til paramilitære grupper først styrket i takt med, at det viste sig, at tyskerne ikke kunne få adgang til politik.

Den socialrevolutionære gruppe var mere end et produkt af sociale, etniske og økonomiske forandringer. Det var en bevægelse, der blev båret frem af en lille gruppe hårdtarbejdende idealister, der med et brændende engagement fik sat ord og organisation på den utilfredshed, som titusindvis af arbejdere følte. De var altid mere interesseret i praktisk arbejde end i teoretiske overvejelser, og deres tro på det kommende socialistiske samfunds uundgåelighed var ubøjelig. De var drevet af en idealistisk rus, en glæde over det der skulle komme, men også af forargelse over de daglige krænkelse af menneskerettighederne, som de ikke ville lukke deres øjne for.

Forskellige demonstrationsstrategier

Forskellen på de to fløje i Chicagos arbejderbevægelse ses tydeligt, når man kaster et blik på to meget forskellige demonstrationer de afholdt i dagene op til d. 1. maj 1886.

Demonstrationen, som var arrangeret af de socialrevolutionære, fandt sted påskesøndag d. 25 april. Et optog på mindst 5.000 mand mødtes på Market Square og marcherede igennem et af Chicagos hovedstrøg mod byens udkant. De gik samlet efter hvilken fagforening de tilhørte, i kolonner på 8 mand, iblandet i alt 7 orkestre. De bar røde flag samt bannere med tekster som "Our Civilization – The Bully and the Policeman's Club!" [Vores civilisation – Bissen og politiets gummiknippel!], "Workin'gmen Arm!" [Arbejdere bevæbn Eder!] og "Right is Might, We're the Strongest!" [Den der har retten, har magten!]. Selve demonstra-

tionen samlede ca. 25.000 deltagere, og der blev holdt taler på tysk, engelsk og tjekkisk. Den borgerlige avis *The Tribune* citerede August Spies for følgende: "... hvis I har opnået dette lille skridt – 8-timersdagen – så fremad, fremad ad sejrns vej indtil den sidste sten af denne nuværende ordens Bastille ligger i ruiner".¹³ Der lå naturligvis en provokation i at holde en demonstration på årets mest hellige dag, og optøget gennem byen var en opvisning, der skulle tjene til at øge frygten for "masserne" i resten af samfundet.

En anden begivenhed, hvor de socialrevolutionære søgte at markere deres protest, var ved indvielsen af The Board of Trades Building (Industriens hus) 28. april 1886, altså kun tre dage senere. Bygningen havde kostet 2 millioner dollars, og dette var ifølge en af aftenens talere en god grund til at vise sultens sorte flag frem, "for denne bygning symboliserer sult for masserne og privilegier for de få". Der blev uddelt løbesedler, som under overskriften "I arbejdere! Fald på knæ for jeres guder" lovede, at man i samlet flok ville marchere mod "... Ågerrenternes, Hasardspillets og Mordlystens helligdom, hvor de vil hylde kong Mammons præster og tjenere...". Da de ankom til nævnte bygning, blev de mødt af et stort politiofbud, der uden større tumult gennede folkemængden væk.¹⁴

Mens de social-revolutionære marcherede i gaderne, foregik The Knights demonstrationer under anderledes afdæmpede former. En demonstration afholdt d. 10. april foregik således indendørs. Der var plads til 7.000 arbejdere, og andre 14.000 stimlede sammen udenfor.¹⁵ Alle aftenens taler var på engelsk, flere præster var på talerstolen, og næsten alle, der optrådte på podiet, var enten briter eller irere. Talerne handlede om, hvor rimeligt kravet om 8 timers arbejdsdag for 8 timers løn var, og at man roligt kunne forvente, at arbejdsgiverne også ville indse dette. Yderligere indeholdt talerne paroler om, at arbejderne skulle holde sig fra alkohol og melde sig ind i The Knights. Og det blev fremhævet, at arbejderne havde venner i andre samfundslag: "Folk og præster og aviser".¹⁶

Haymarket demonstrationen 4. maj 1886

Strejkerne for en 8 timers arbejdsdag indledtes den 1. maj, hvor de samlede omkring 40.000 arbejdere. Stadigt flere tilsluttede sig arbejdsnedlæggelsen i løbet af de næste dage. En procession på næsten 80.000 marcherede ned af Michigan Avenue, mens politi og Pinkerton-agenter havde taget plads på rutens hustage, og byens militia ventede i nærheden på at gribe ind. Dagens leder i en af de socialrevolutionære aviser lød: "No compromise! Cowards to the rear! Men to the front!" [Intet kompromis! Kujonerne bagest! Mændene i første række!]¹⁷

Strejkerne forløb fredeligt indtil 3. maj, hvor politiet overfaldt en gruppe strejkende. De sårede mange og dræbte mindst to. Dagen efter arrangeredes en protestdemonstration på Haymarket Square af de socialrevolutionære. Imidlertid mødte kun få op da det regnede. Det fredelige møde blev overvåget af politimesteren, som forlod pladsen, da det lakkede mod enden, og alt var fredeligt. Kort efter kommanderede en ung politiofficer mødet afbrudt, hvilket blev efterkommet. Netop da blev en bombe smidt ind blandt de opmarcherede politifolk, og alle tilstedeværende blev grebet af panik. De fleste politifolk tømte deres skydevåben mod tilskuermængden. Det civile tabstal er ukendt, men 12 politifolk døde. Kun én døde af bomben, resten blev dræbt af politiets egne kugler.

Herefter fulgte forfølgelser af alle i byen med nogensomhelst tilknytning til arbejderbevægelsen. Hele Chicago blev grebet af et hysterisk anfald af angst og had imod "anarkisterne", der entydigt fik skylden for politimændenes død, og som man frygtede ville omstyrte samfundet nårsomhelst. Med "anarkister" forstod man de socialrevolutionære, men der blev ikke skelnet ret nøje. Alle borgerrettigheder blev sat ud af kraft i månedsvis, og arrestanter blev tævet eller bestukket til at angive hinanden. Undertrykkelsen var så omfattende, at den socialrevolutionære gruppe herefter var totalt handlingslammet, imens Knights of Labor holdt en meget lav profil.

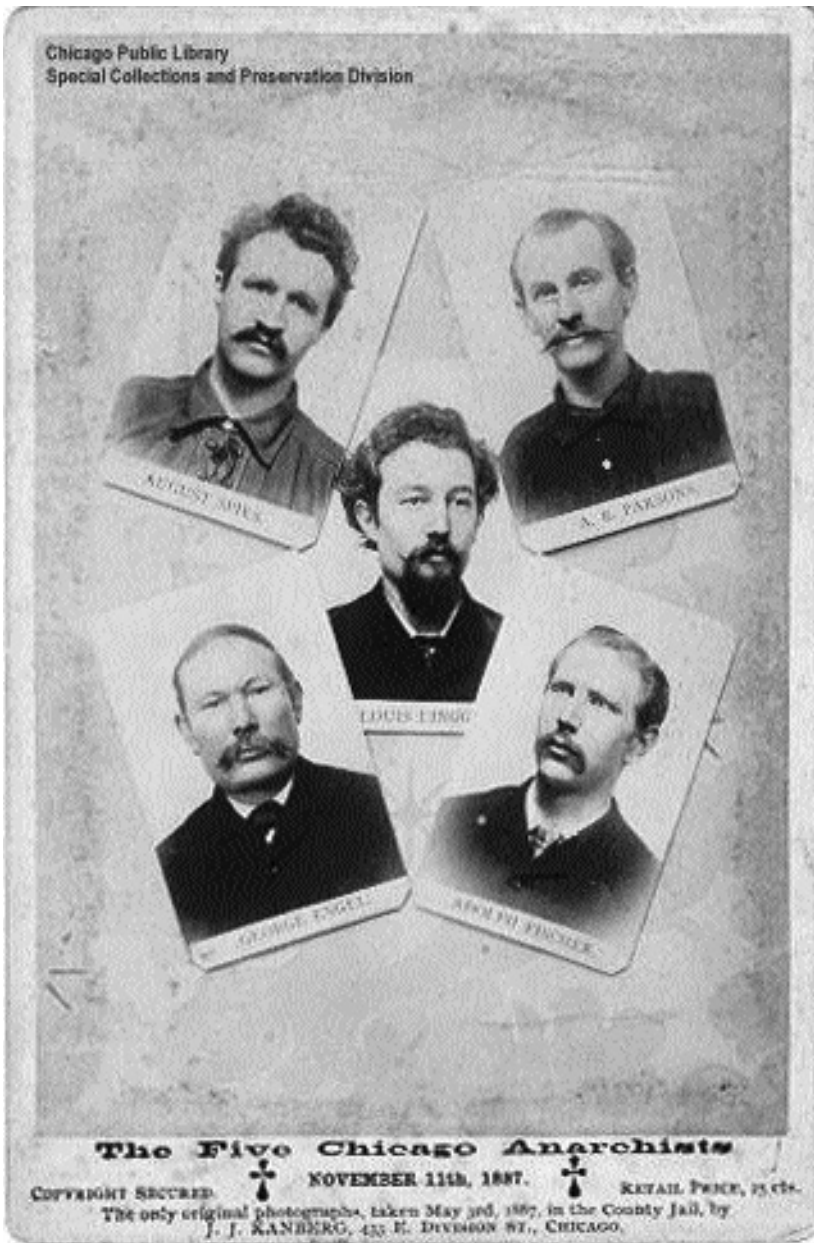
En fejlagtig fremstilling af Haymarket-demonstrationens tragiske afslutning, der er ganske tidstypisk. Demonstranterne var ikke suspekte mandfolk, der åbnede ild mod politiet, da bomben sprang. I virkeligheden var de ubevæbnede. De løb for deres liv, væk fra de panisk skydende politifolk, sammen med de tilstedeværende kvinder og børn. Disse er udeladt af billedet, for at man ikke skal være i tvivl om "anarkisternes" umenneskelige og voldelige hensigter. Aftenens sidste taler var Samuel Fielding. Han havde holdt en ganske uinspireret tale denne aften, og var ved at bede demonstranterne om at gå hjem, da bomben blev kastet. Hans opflammende attituder er således ren fiktion.

Kulminationen på "politiarbejdet" blev en fabrikeret anklage for sammensværgelse imod syv af byens mest aktive arbejderledere, alle var de socialrevolutionære. I en parodi af en retssag uden andre beviser end deres beviseagt opflammende avisartikler blev de fem dømt til døden, mens to blev idømt langvarige fængselsstraffe.

Lucy og Albert Parsons

Også personlig karisma spillede en rolle i 1880'ernes arbejderbevægelse i Chicago. Havde den socialrevolutionære gruppe ikke været domineret af markante personligheder med evnen til at rive andre med sig, havde den næppe fået en så stor indflydelse, som

tilfældet blev. En af den social-revolutionære gruppes ledere og karismatiske talere var Albert Parsons (1848-1887). Parsons var i særlig grad en torn i øjet på den amerikanske offentlighed, fordi han tilhørte en af landets fineste Mayflower-familier, der talte adskillige krigshelte. Parsons voksede op i Texas hos en ældre bror, men stak af hjemmefra som 13-årig, for at deltage i borgerkrigen på sydstaternes side. Efter krigen turnerede Albert Parsons rundt i sydstaterne, hvor han agiterede for, at de sorte amerikaneres nyvundne rettigheder skulle føres ud i livet. Efter flere sammenstød med Ku Klux Klan måtte Parsons tilsidst flygte over hals og hoved, og han ankom i 1873 til Chicago, for aldrig siden at tage sydpå igen.

De fem Haymarket-martyrer. Portrætterne er taget, efter at de fem anklagede havde tilbragt et år i fængsel. De to øverste er August Spies og Albert Parsons. I midten Louis Lingg. Nederst George Engel og Adolph Fischer. Fire af de fem var tysksprogede emigranter. Lingg og Engel talte kun tysk, Fischer og Spies var tosprogede, mens Parsons var af en gammel amerikansk familie. Spies og Engel var faglærte håndværkere, Parsons og Fischer var typografer, mens outsidersen Linggs baggrund fortæller sig i det uvisse.

I 1872 var han indtrådt i et ægteskabsliggende forhold med Lucy Parsons. Lucy var mulat, og ægteskab mellem sort og hvid var ulovligt. Lucy påstod imidlertid at være af mexikansk og indiansk afstamning, hvad ingen, der havde set hende, troede på. Efter ankomsten til Chicago blev de begge glødende

socialister. Lucy om muligt endnu mere kompromisløs end Albert. De første år ernærede Albert familien ved et arbejde som typograf. Men da han blev sortlistet af arbejdsgiverne i 1877, overtog Lucy og hendes lille systue forsørgelsen af familien.

Selvom Albert Parsons blev opfattet som

en forræder af det amerikanske samfund, tøvede man alligevel med at hænge ham sammen med de andre anklagede i Haymarket sagen. Han blev lovet amnesti, hvis han ville skrive et bønsskrift til statens guvernør. Imidlertid skrev Parsons i sit bønsskrift, at han var ligeså skyldig som de andre uskyldigt dømte, og frasagde sig dermed muligheden for benådning. Efter Alberts død fortsatte Lucy kampen. Hun udgav bl.a. adskillige bøger og holdt hundredvis af taler om Haymarket-martyrerne. Hun var aktiv i bevægelsen frem til sin død i 1942.

Martyrerne

Hængningen blev gennemført 11. november 1887 under stor offentlig bevågenhed. Tonen var her som under retssagen hadsk og hævn-gerrig. En femte "martyr", Louis Lingg, blev ikke hængt sammen med de andre fire. Han begik selvmord i fængslet ved at sprænge sig selv i luften med dynamit. Dermed bekræftede han det amerikanske samfund i dets værste antagelser om disse "vanvittige udenlandske bombemænd". Men Lingg var ikke et karakteristisk medlem af den socialrevolutionære gruppe. De andre seks anklagede var ordets mænd, og deres forsvarstaler var lange og retoriske. Lingg var fuld af trusler om de tusinder af bombemænd, der ville følge hans eksempel. Hans forsvarstale sluttede med ordene: "Jeg foragter jer! Jeg foragter jeres orden, jeres love, jeres voldsherredømme! Hæng mig for det!"¹⁸

Lingg var ankommet til USA få måneder forinden, han talte ikke engelsk, og han vidste ikke meget om det amerikanske samfund. Hans indsats før anholdelsen havde bestået i at træne paramilitære grupper og i at fremstille bomber. Karakteristisk nok havde kun én af Louis Lings "medsammensvorne" overhovedet kendskab til hans eksistens, før de mødtes i retten. Man kan forestille sig, at Lingg stod medtalt, for at kaste det rette skær af anarki over hele gruppen.

De fire hængte var alle kendte skikkelser i Chicago. De to redaktører Albert Parsons og

August Spies havde gjort sig bemærket som medrivende talere, mens Georg Engel og Adolph Fischer i højere grad var organisatorer og ideologer. De anklagede var under retssagen klar over, at landets øjne hvilede på dem, og de opfattede lejligheden som en enestående mulighed for at blive hørt. Selv da de blev ført til galgen viste de stort personligt mod, og holdt agitatoriske taler til det sidste.

I 1893 fik de to fængslede deres frihed, idet de syv arbejderledere blev benådet af statens nye guvernør John P. Altgeld. I en offentlig redegørelse erklærede han, at de dømte var ofre for et justitsmord, og han gav politiets mange uprovokerede overgreb mod befolkningen skylden for de sidste års arbejderuroligheder. I mange år efter dette var Altgeld en af USAs mest upopulære mænd, men de frigivne arbejderledere opkaldte deres børn efter ham.

De socialrevolutionæres og The Knights endeligt

Det er et evigt spørgsmål i den amerikanske arbejderhistorie, hvorfor arbejderbevægelsen aldrig for alvor bed sig fast, efter at den i 1870- og 80'erne syntes endnu mere vital end den europæiske. I Chicagos arbejderbevægelse var der som nævnt masser af interne stridspunkter. Skulle man kæmpe for alle arbejdere, eller kun for de faglærte, skulle kampen være økonomisk eller politisk, skulle man overhovedet anerkende det nuværende samfundssystem, og kunne de forskellige etniske grupperinger være solidariske? Pointen er, at det ikke var disse stridigheder, der opløste arbejderbevægelsen i Chicago, da byens forskellige arbejderbevægelser endelig havde fundet sammen i et skrøbeligt samarbejde i de første majdage i 1886. Opløsningen kom udefra, i skikkelse af en brutal undertrykkelse, hvor politiet, domstole og private forenede deres kræfter af offentlige magtbeføjelser og privat kapital.

Undertrykkelsen efter den 4. maj 1886 sendte 8-timersbevægelsen direkte til tælling. På længere sigt betød den vendepunktet for både The Knights of Labor og de socialrevolutionære, der fra dette tidspunkt kun kunne

konstatere tilbagegang. The Knights havde ellers gjort hvad de kunne for at lægge afstand til de social-revolutionære, og ledelsen havde f.eks. nægtet at bede om amnesti for de dømte. Alligevel var The Knights blevet så stærkt identificeret med 8-timers-kampen, at deres nederlag måtte blive fælles.

Nok fik den socialrevolutionære bevægelse i Chicago en kort levetid, men den havde tilført store dele af byens fagbevægelse kampgejst og lederskab. Bevægelsens aviser og det kulturelle liv fortsatte uændret i mange år fremefter. Også bevægelsens tidligere medlemmer og sympatisører gjorde sig stadig gældende i Chicagos arbejderbevægelse. Den forventede revolution kom aldrig, men 17 år efter Haymarket, i 1903, var 243.000 arbejdere i Chicago organiseret, og byen var dermed en af verdens bedst organiserede.¹⁹

Noter

1. Goldstein, Robert J: *Political Repression in Modern America*. Boston 1978. s. 3-19 og Nelson, Bruce C.: *Beyond the Martyrs – A Social History of Chicago's Anarchists*. New Brunswick and London 1988.
2. Ashbaugh, Carolyn: *Lucy Parsons – American Revolutionary*. 1976 Chicago. s.27.
3. Avrich, Paul: *The Haymarket Tragedy*. Princeton 1984 s. 75
4. Socialistpartiet (SLP) blev dannet i 1876, dengang under navnet Working-Men's Party of the United States (WP), som en fusion mellem resterne af Internationalen, the Social Democratic Working-Men's Party, der var brudt ud af Internationalen et par år tidligere, samt Labor Party of Illinois.
5. David, Henry: *The History of The Haymarket Affair*. New Jersey 1936. s.100-103 og Bruce Nelson: *Beyond the Martyrs*. s 73.
6. Louis Pio offentliggjorde i 1886 et agitationsskrift for "Arbejdets Ridder", det kan altså tænkes, at også en del skandinaver tilsluttede sig Knights of Labor, se Claus Larsen: Var Louis Pio Socialist hele sit liv? i: *Arbejderhistorie* 27, 1986 s. 49-70
7. Nelson, Bruce C.: *Beyond the Martyrs*. s. 77-101
8. Pierce, Bessie Louise: *A History of Chicago*. N.Y. 1957, bd. 3 s. 341-345 og Smith, Carl: *Urban Disorder and the Shape of Belief*, Chicago 1995. s. 103-4. Borgmester Harvey Colvin blev indvalgt i 1873 for The People's Party.

9. Hoerder, Dirk: *American Labor and Immigration History*, Illinois 1983. s. 17-21
10. Hirsch, Eric L.: *Urban Revolt : Ethnic Politics in the Nineteenth-Century Chicago Labor Movement*. Berkeley 1990. s. 206
11. Hirsch, ibid. s. 206-211
12. Kivisto, Peter: *Immigrant Socialists in the United States*. New Jersey 1984 s.210-211
13. Hirsch, Eric L.: *Urban Revolt* s. 67-69
14. Ashbaugh, Carolyn : *Lucy Parsons. American Revolutionary*. Chicago 1976. s. 59
15. Nelson, Bruce C.: "We Can't Get Them to Do Aggressive Work": Chicago's Anarchists and the Eight-Hour Movement, i: *International Labor and Working Class History* no. 29 spring 1986, pp. 1-13. s.1 – det er kun Nelson der oplyser at der forsamledes så mange udenfor bygningen, det fremgår desværre ikke hvor han har tallet fra.
16. Hirsch, ibid. s. 66-67
17. Avrich, Paul: *The Haymarket Tragedy*. Princeton, N.J. 1984 s. 186-87
18. Karasek, Horst: *Haymarket 1886: Die deutschen Anarchisten von Chicago*, Berlin 1975, s. 58
19. Nelson, Bruce: *Beyond the Martyrs...*, 1988. s. 242

Abstract

Lauesen, Frederikke: *Cowards to the rear! Men to the front! – the social revolutionary group in Chicago in the 1880's.*, *Arbejderhistorie* 1/1998, p. 1-13.

On the basis of mainly American literature on the Haymarket Affair, the author goes beyond earlier representations in particular with respect to the role of the leaders; she seeks an understanding of the social revolutionaries' appraisal and tactical considerations within the antagonistic contradiction between labour and capital, in the ethnic and educational differences between the many new workers in Chicago and describes the background of the different traditions and the corruption of American capitalism.

Frederikke Lauesen
cand.mag. i historie og dansk
adjunkt ved Greve VUC
Hedebygade 10, 4.th., 1754 København V
Tlf. 33 24 94 30